

En skola avslutade sitt samarbete med en "skolpräst" efter att denne undertecknat ett upprop mot kyrklig välsignelse av registrerade partnerskap. Fråga om yttrandefriheten hade kränkts

---

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot Streteredsskolan i Mölndals kommun. Klagomålen avsåg det förhållandet att rektorn på Streteredsskolan hade avbrutit samarbetet med en "skolpräst", BB, med hänvisning till att denne på en hemsida på Internet undertecknat ett upprop mot kyrklig välsignelseakt för homosexuella par och att detta stred mot värdegrunden i skollagen. AA ifrågasatte om inte rektors åtgärd innefattade åsiktsförtryck och diskriminering av oliktkänkande. Till anmälan fogades kopior av vissa handlingar.

Utredning

Inledningsvis inhämtade en föredragande hos JO upplysningar från rektor CC vid Streteredsskolan.

Därefter remitterades anmälan till Barnomsorgs- och utbildningsnämnden i Mölndals kommun för utredning och yttrande. I sitt remissvar anförde nämnden följande.

Rektor CC vid Streteredsskolan i Källered har besvarat ett antal skrivelser angående det avbrutna samarbetet med BB genom att hänvisa till en skrivelse som inkom till barnomsorgs- och utbildningsförvaltningen den 17 mars 2006 (dnr 55/06 611). Barnomsorgs- och utbildningsnämnden beslutar att som eget yttrande till JO uttala att man ställer sig bakom den skrivelse som rektorn upprättat.

Den nämnda skrivelserna, upprättad av rektor CC, löd enligt följande.

För ca 5 år sedan fick jag en förfrågan från kyrkorna i Källered om de kunde ha en gemensam person för att samarbeta med skolan. Jag svarade ja på den frågan och det blev BB som blev deras representant. Vi gjorde upp att han skulle komma på en bestämd tid för att ha andakt med de elever som ville ha det på sin rast. BB var förälder på skolan och var i den egenskapen med i brukarrådet på skolan.

Titeln som skolpastor är något som vi ej har diskuterat utan den rollen har BB tagit sig själv. Jag vill i detta sammanhang klargöra att det inte har förekommit något som helst anställningsförhållande.

Under åren som gått sedan samarbetet startade har jag ibland fått frågan vad en präst gör på skolan. För det är ju ingen självklarhet att man har en präst på skolan. Jag har

försvarat det hela med att han kommer på en bestämd tid för att de som vill skall få en möjlighet att samtala med honom. BB har under dessa åren genom sin närvaro under ca 3 timmar i veckan varit en tillgång för en del elever och skall ha en eloge för detta.

Nu avbryter jag detta samarbete för det får inte finnas minsta tvivel om skolans inställning till homosexuella. BB har tagit klar ställning mot välsignelse av homosexuellt partnerskap.

Mitt beslut bygger på de grundläggande värderingar som skall styra arbetet i skolan. Dessa värderingar finns i skollagens portalparagraf vilken skolans läroplan bygger på och jag citerar från läroplanen:

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan skall gestalta och förmedla.

AA kommenterade remissvaret.

I ett beslut den 6 februari 2008 anförde *JO André* följande.

Rättslig reglering

I 2 kap. 1 § 1 regeringsformen (RF) sägs att varje medborgare gentemot det allmänna är tillförsäkrad yttrandefrihet, varmed avses frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Yttrandefriheten får enligt 2 kap. 12 § RF begränsas genom lag – eller i vissa fall genom annan författning – i den utsträckning som medges i 13 §. I den sistnämnda bestämmelsen stadgas att yttrandefriheten får begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskilds anseende, privatlivets helgd eller förebyggandet och beivrandet av brott. Vidare får friheten att yttra sig i näringsverksamhet begränsas. I övrigt får begränsningar i yttrandefriheten ske endast om särskilt viktiga skäl föranleder det.

Enligt Europakonventionen, som gäller som svensk lag, har var och en rätt till yttrandefrihet och denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentliga myndigheters inblandning och oberoende av territoriella gränser (artikel 10 punkten 1).

I 1 kap. 2 § tredje stycket skollagen (1985:1100) föreskrivs följande.

Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall den som verkar inom skolan

1. främja jämställdhet mellan könen samt
2. aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden.

I 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) återfinns uttalanden om de grundläggande värden som skolan skall förmedla. Delar härav har citerats i remissvaret.

Bedömning

Det skydd för yttrandefriheten som regeringsformen anger är ett skydd gentemot ”det allmänna”. Skyddet innebär att myndigheter, till vilka räknas även bl.a. kommunala förvaltningar, inte får ingripa vare sig formellt eller informellt mot en enskild för att denne använt sig av sin grundlagsfästa rätt att yttra sig i massmedier eller på annat sätt ge uttryck för sin uppfattning i en viss fråga.

Verksamheten i skolan skall enligt 1 kap. 2 § tredje stycket skollagen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. I detta ligger bl.a. att eleverna skall bibringas respekt för andra människors grundlagsfästa rättigheter såsom yttrandefriheten. Samtidigt gäller att den som är verksam i skolan skall särskilt verka för att aktivt motarbeta kränkande behandling och främja aktning för varje människas egenvärde.

Av utredningen framgår bl.a. följande. Streteredsskolan hade under flera år ett samarbete med BB i hans egenskap av präst. Efter det att BB på en hemsida på Internet hade undertecknat ett upprop mot kyrklig välsignelse av registrerade partnerskap avbröt skolan samarbetet för att, som anförts i remissvaret, ”det inte får finnas minsta tvivel om skolans inställning till homosexuella”. I remissvaret anges att beslutet bygger på de grundläggande värderingar som skall styra arbetet i skolan.

Såvitt framkommit var det BB:s undertecknande av uppropet, dvs. ställningstagandet mot välsignelse av registrerade partnerskap, som fick skolan att agera. Att skolan avslutade samarbetet hade alltså ett samband med att BB använde sig av sin yttrandefrihet.

Såsom framgår av det ovan anförda måste en enskilds grundlagsskyddade fri- och rättigheter respekteras, och de åtgärder som vidtas av det allmänna får inte ha karaktär av bestraffning eller något slags sanktion för att han eller hon har utnyttjat sin rätt. När det gäller anställningsärenden kan det dock finnas situationer där det med hänsyn till omständigheterna får anses godtagbart att vidta åtgärder mot en enskild på grund av förhållanden som har samband med att han eller hon har utnyttjat sina grundlagsfästa fri- och rättigheter (se t.ex. AD 2007 nr 20). Motsvarande måste självfallet gälla i fall som det förevarande där den enskilde inte är anställd, utan ställer sina tjänster till förfogande genom någon form av överenskommelse.

Det kan alltså, trots att det finns en koppling till utnyttjandet av yttrandefriheten, vara försvarbart att en skola avslutar samarbetet med t.ex. en skolpräst om denne gett uttryck för sådana åsikter att det står klart att han eller hon i sin praktiska verksamhet inom skolan kan förväntas agera på ett sätt som står i direkt strid med den tidigare nämnda portalparagrafen i skollagen. Det skall dock framhållas att den svåra avvägning, som skolan måste göra för att nå fram till sitt ställningstagande, givetvis måste ske med den utgångspunkten att grundlagen är överordnad annan

lag och att skolan, liksom alla andra myndigheter, är skyldig att respektera grundlagens bestämmelser om yttrandefrihet.

I det aktuella fallet synes skolledningen ha befarat att den omständigheten att BB undertecknat uppropet innebar att han hade en negativ inställning till homosexuella, eller att det i vart fall fanns risk för att det av andra uppfattades så, och att detta i sin tur kunde inverka på hans verksamhet i skolan. Enligt min mening har skolledningen inte, endast på grundval av BB:s undertecknande av uppropet, kunnat dra någon som helst slutsats om hur hans verksamhet inom skolan skulle kunna påverkas. Jag menar följaktligen att rektors agerande måste anses ha innefattat en kränkning av yttrandefriheten.

Med dessa uttalanden lämnar jag saken.